

ZİLYEDLİK

ğü, zilyedin iyi ya da kötü niyetli ve iade edilecek malın elde mevcut olup olmamasına göre farklı hükümlere tâbidir. Fakihler, iyi niyetli zilyedin her hâlûkârda haksız zilyedi olduğu şeyi aslı zilyedine iade yükümlülüğünün bulunduğunu, ancak iyi niyeti sebebiyle dinî açıdan günahkâr olmayacağını ifade etmişlerdir. Mâlikîler'e göre, bir arazide iyi niyetli kiracı sıfatıyla zilyed olan kimse söz konusu arazide ziraat yapmakta iken hak sahibi ortaya çıkarsa ve arsasındaki ekinlerin sökülmesini talep etse bu isteği dikkate alınmaz; kendisi sadece yerin kira bedelini isteyebilir. Kiracı kötü niyetli zilyed olduğunda ise aynı olayda ekinleri sökmesi gerekir. Çünkü kötü niyetli zilyedin mal mevcutsa aynen iadesi, mevcut değilse karşı tarafın zararını tazmin etmesi genel kuraldır. Ayrıca onun fiilî hâkimiyeti iyi niyete dayanmadığından mala gelebilecek her türlü hasar ve zarardan da sorumludur. Hatta bu zararın, kişinin fiilinin bir sonucu olması ile semavî bir âfet neticesinde olması arasında bir fark yoktur. Ancak mal, başkasının kusuru neticesinde telef olmuşsa bu durumda haksız zilyedin o kimseye rücu ederek zararını tazmin ettirme hakkı doğar.

BİBLİYOGRAFYA :

Şemsüleimme es-Serahsî, *el-Mebsût*, Beyrut 1414/1993, V, 201-202, 241; VII, 132, 172-174; X, 55, 171; XI, 46, 73, 89; XII, 82; XV, 32; XVI, 161; XVII, 29, 33, 54; ayrıca bk. tür.yer.; Gazzâlî, *el-Vasîl* (nşr. Ahmed Mahmûd İbrâhîm – M. M. Tâmir), Kahire 1417/1997, III, 192, 269; IV, 225, 318; VII, 413, 433-435, 440; ayrıca bk. tür.yer.; İbn Rüşd, *el-Beyân ve't-taḥṣîl* (nşr. Muhammed Haccî v.dğr.), Beyrut 1408/1988, IX, 252, 260; X, 34, 318; XI, 46, 79, 145, 146-152, 173, 179, 189, 265; ayrıca bk. tür.yer.; Kâsânî, *Bedâ'îc*, IV, 37; V, 244; VI, 225, 232, 236, 240, 254; VII, 143-150; ayrıca bk. tür.yer.; Burhâneddin el-Merginânî, *el-Hidâye* (nşr. Tallâl Yûsuf), Beyrut, ts. (Dâru ihyâ'it-türâsî'l-Arabî), II, 289; III, 128, 156, 169, 170; ayrıca bk. tür.yer.; Muvaḥḥakuddin İbn Kudâme, *el-Muḡnî*, Kahire 1388/1968, IV, 380; X, 134, 247, 249, 254, 256, 257, 267, 269, 270, 274; ayrıca bk. tür.yer.; İzzeddin İbn Abdüsselâm, *Kavâ'idü'l-aḥkâm* (nşr. Tâhâ Abdürraûf Sa'd), Kahire 1414/1991, I, 106, 183-184; II, 53, 56, 139, 141, 154, 185; Bedreddin ez-Zerkeşî, *el-Meşûr fi'l-kavâ'id* (nşr. Taysîr Fâik Ahmed Mahmûd), Küveyt 1402/1982, I, 95-96, 172; III, 369-372; İbn Receb, *Takrîrü'l-kavâ'id ve taḥrîrü'l-fevâ'id* (nşr. Ebû Ubeyde Meşhûr b. Hasan Âlû Selmân), Kahire 1419/1999, I, 294; II, 316, 321, 324, 329, 334, 355, 378; Burhâneddin İbn Ferhûn, *Tebṣiratü'l-hûkâm* (nşr. Tâhâ Abdürraûf Sa'd), Kahire 1406/1986, I, 377-378, 383; II, 99-110; Hattâb, *Mevâhibü'l-celîl*, Beyrut 1412/1992, V, 18, 46-47; VI, 56, 128, 192, 209-210, 221-230; Hatîb eş-Şirbînî, *Muḡnî'l-muḥtâc*, Beyrut 1415/1994, II, 104, 447; III, 59, 229, 333, 345; VI, 409, 414, 415, 428, 436; ayrıca bk. tür.yer.; *Mecelle*, md. 1248, 1660, 1661, 1662, 1663, 1674, 1679, 1754; Jale G. Akipek, *Türk Eşya Hukuku*, Ankara 1972,

I, 137 vd., 165-166; M. Abdülcevâd Muhammed, *el-Hiyâze ve't-teḳâdüm fi'l-fıḳḥi'l-İslâmî: el-Muḳâren bi'l-kânûnî'l-uaz'î*, İskenderiye 1397/1977, s. 52, 58; Ali el-Haffî, *Aḥkâmü'l-mu'âmelâtî's-şer'iyye*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Dâru'l-fikri'l-Arabî), s. 73-105, 429, 433, 434; Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul 1991, III, 7, 192-212; Şevket Topal, *İslâm Hukukunda Zilyedlik* (doktora tezi, 2000), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; a.mlf., "İslâm Hukuku Açısından Zilyedliğin Oluşumunda İrâdenin Yeri", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 11, Samsun 1999, s. 239-256; Davut Yaylalı, "İslâm Hukukunda Zamanasımı", *UÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, IV/4, Bursa 1992, s. 157-159; "Tenâzu' bi'l-eydî", *Mu.F*, XIV, 39-41; "Hiyâze", a.e., XVIII, 274-290; "Vaḳ'ü'l-yed", a.e., XLIII, 301-314.

ŞEVKET TOPAL

ZİLZÂL SÛRESİ

(سورة الزلزال)

Kur'an-ı Kerim'in
doksan dokuzuncu sûresi.

Adını ilk âyetinin son kelimesinden alır ve ez-Zelzele, İzâ zülzilet sûresi diye de anılır. Medenî veya Mekki olduğu hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Taberî ve Kurtubî, Medenî diye kaydetmiş (*Câmi'u'l-beyân*, XXX, 337; *el-Câmi' li-aḥkâmi'l-Kur'an*, XX, 100), Süyûtî de bunu tercih etmiş (*el-İtkân*, I, 36), İbn Âşûr ise Mekki olduğunu söylemiştir (*et-Taḥrîr ve't-tenvîr*, XXX, 437). Sekiz âyet olup fâsilası "ا، م، هـ" harfleridir. Sûrenin konusu kıyametin kopması ve insanların dünyada işledikleri ameller için hesaba çekilmesi hakkındadır.

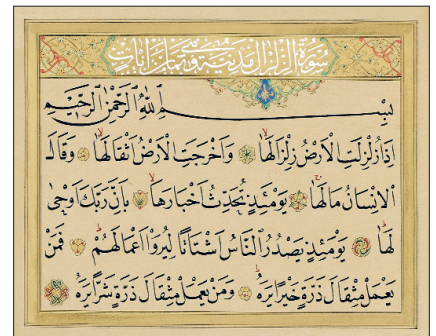
Zilzâl sûresi yerin büyük bir sarsıntı ile sarsılacağı ve içindeki ağırlıkları (eskâl) dışarıya atacağı günü hatırlatılmakla başlar. Diğer âyetlerde sûra üfürülmekle vuku bulacağı ifade edilen bu olayın (ez-Zümer 39/68) ikinci üfleyle meydana geleceğini söylemek mümkündür. 2. âyette yer alan "eskâl" kelimesi Taberî ve İbn Kesir'e göre yerin karnındaki (kabirlerdeki) ölüleri anlatır. Buna yer küresinin kendi içinde sakladığı çeşitli maden ve hazineler de eklendiği takdirde bu yer sarsıntısını birinci ve ikinci üfleyleş olarak kabul etmek gerekir. Ardından, tasvir edilen durum karşısında inkârcılar veya bütün insanlar hayrete düşüp, "Arzın bu hali nedir?" diyeceklerdir. O gün Cenâb-ı Hakk'ın ilhamıyla yer küresi, üzerinde işlenen bütün amelleri haber verecektir. Dünyada peygamberlerin tebliğlerine doğrudan veya dolaylı biçimde muhatap olan insanlar tek başlarına ve dağınık şekilde hesap yerine geleceklerdir.

Zerre kadar iyilik yapan da zerre kadar kötülük yapan da karşılığını bulacaktır.

Sûrenin tefsiri hakkında rivayet edilen hadislerden biri şöyledir: Abdullah b. Ömer'den nakledildiğine göre sûre nâzil olurken orada bulunan Ebû Bekir ağlamaya başlamış, Hz. Peygamber bunun sebebini sorunca sûrenin kendisini ağılattığını söylemiş, bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Siz hiç hata etmez, günah işlemez olsaydınız Allah Teâlâ sizden sonra hata edip günah işleyen bir ümmet yaratır ve -tövbe etmeleri üzerine- onları affederdi" (Vâhidî, s. 368; Heysemî, VII, 141). Resûl-i Ekrem, yerin içinde sakladığı haberlerden bahseden 4. âyete atıfta bulunarak yerin sakladığı haberlerin ne olduğunu sormuş, yanındakiler bunu Allah ve resulünün bildiğini söyleyince şöyle demiştir: "Yerin içinde barındırdığı haberler, Allah'ın her erkek ve kadın kulu-nun yer üzerinde işlediği amellere şahitlik edip şöyle demesidir: 'Benim sırtımda filân ve filân günde şu ve şu amelleri işledin; evet yerin haberleri bundan ibaret-tir'" (*Müşned*, II, 347; Tirmizî, "Şifâtü'l-kıyâ-me", 7; "Tefsîrü'l-Kur'an", 99).

Sûrenin fazileti hakkında rivayet edilen hadise göre bir sahâbî Resûlullah'ın huzuruna gelip kendisine Kur'an okutmasını istemiş, Hz. Peygamber "elif lâm râ", "hâ mîm" veya tesbih kavramıyla başlayan sûrelerden okumasını söylemiş, sahâbî bunların her biri için, "Yaşım ilerlemiş, kalbim sıkıntılı hale gelmiş, dilim de kalınlaşmış" şeklinde mazeret beyan ederek kendisine özlü bir sûre okutmasını talep etmiştir. Resûl-i Ekrem ona Zilzâl sûresini okutmuştur. Sahâbî okumasını bitirince, "Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki hayatımın sonuna kadar buna başka bir şey ilâve etmeyeceğim"

Zilzâl sûresi

demış ve oradan ayrılmıştır. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle demiştir: “Bu adam kurtuluş yolunu bulmuş, kurtuluş yolunu bulmuştur” (*Müşned*, II, 169; a.e. [Arnaût], XI, 139-141; Ebû Dâvûd, “Şehru ramazân”, 9; İbrâhim Ali, s. 302-303, 360-361). Abdullah b. Abbas’tan rivayet edilen bir hadiste de Resûlullah, Zilzâl sûresinin Kur’an’ın yarısına, İhlâs’ın üçte birine, Kâfirûn sûresinin de dörtte birine denk geldiğini söylemiştir (Tirmizî, “Fezâ’ilü’l-Kur’ân”, 10; İbrâhim Ali, s. 360-363; Kâfirûn sûresiyle ilgili beyanın sıhhati hakkında bk. *DİA*, XXIV, 149). Şehâbeddin Mahmûd el-Âlûsî, Zilzâl sûresinin Kur’an’ın yarısına denk gelişini onun içerdiği hükümlerin dünyaya ve âhirete dair olmasına, sûrenin âhiret ahkâmını kısaca içermesi özelliğine bağlamıştır (*Rûhu’l-me’ânî*, XXX, 602). İsmâil Hakkı Bursevî *Tefsîru Sûreti’z-Zelzele* adıyla bir risâle kaleme almıştır (Beyazıt Devlet Ktp., Genel, nr. 3507, vr. 116^a-121^a).

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, “Tefsîr”, 99; *Müşned*, II, 169, 347; a.e. (Arnaût), XI, 139-141; Taberî, *Câmi’u’l-beyân* (nşr. Sıdkî Cemîl el-Attâr), Beyrut 1415/1995, XXX, 337; Mâtürîdî, *Te’vilâtü’l-Kur’ân* (nşr. M. Asım Vanlıoğlu), İstanbul 2011, XVII, 297; Vâhidî, *Esbâbü’n-nüzûl* (nşr. Eymen Sâlih Şa’bân), Kahire 1424/2003, s. 368; Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi’ li-ahkâmî’l-Kur’ân*, Beyrut 1408/1988, XX, 100; Ebû’l-Fidâ İbn Kesîr, *Tefsîrû’l-Kur’ânî’l-âzîm*, Beyrut 1385/1966, VII, 348-349; Heysemî, *Mecma’u’z-zevâ’id*, VII, 141; Sü-yûtî, *el-İtkân* (Ebû’l-Fazl), I, 36; Şehâbeddin Mahmûd el-Âlûsî, *Rûhu’l-me’ânî* (nşr. M. Ahmed el-Emed – Ömer Abdüsselâm es-Selâmî), Beyrut 1421/2000, XXX, 602; Elmalılı, *Hak Dini*, VIII, 6009; Ca’fer Şerefeddin, *el-Mevsû’atü’l-Kur’âniyye haşâ’işü’s-süver*, Beyrut 1420/2000, XII, 93-106; M. Tâhir İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve’t-tenvîr*, Beyrut 1421/2000, XXX, 431-432, 437; İbrâhim Ali es-Seyyid Ali İsâ, *el-Ehâdis ve’l-âşârü’l-vâride fi fezâ’ili süveri’l-Kur’ânî’l-Kerîm*, Kahire 1421/2001, s. 302-303, 360-363; Mahbûbe Müezzîn, “Sûre-i Zilzâl”, *DMT*, IX, 415.

BEKİR TOPALOĞLU

ZİMBABVE

Güney Afrika’da bir ülke.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

II. TARİH

III. ÜLKEDE İSLÂMİYET

Afrika’nın güneyinde denize kıyısı olmayan bir ülkedir. Eskiden Rodezya adıyla bir İngiliz sömürgesiydi. 18 Nisan 1980’de Zimbabve (Şona [Shona] dilinde “büyük taş evler, değerli evler”) adıyla bağımsızlığını kazanmıştır. Komşuları kuzeyde Zambi-

ya, kuzeydoğu ve doğuda Mozambik, güneyde Güney Afrika Cumhuriyeti, batıda Botsvana’dır. Resmî adı Republic of Zimbabve olan ülkenin yüzölçümü 390.759 km², nüfusu 11.392.629’dur (2009). Başşehri Harare (eski adı Salisbury, 2005 yılında yaklaşık 1.600.000), diğer önemli şehirleri Bulavayo (718.000), Mutare (168.000) ve Gveru’dur (146.000).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Zimbabve büyük Orta Afrika platosunun bir bölümünü oluşturur. Ülkenin Zambezi ve Limpopo vadileri dışındaki büyük bir bölümü denizden 800-1500 m. yüksekliktedir. Bu platonun doğusunda yüksekliği 2596 metreyi bulan (İnyangani dağı) ve Mozambik’le sınır teşkil eden dağlık kütle yer alır. Kuzeybatıda Zambezi nehri üzerinde dünyanın en büyük şelâlelerinden biri olan Victoria şelâlesi bulunur. Yine bu nehir üzerinde olan baraj gerisindeki Kariba baraj gölü de dünyanın en büyük yapay gölleri arasındadır. Zimbabve’de tropikal iklim hüküm sürer. Ülkede mayıs ile temmuz ayları arasında serin ve yağışsız bir kış, ekime kadar sıcak bir mevsim, nisan kadar da sıcak ve yağmurlu bir yaz mevsimi görülür. Platolarda yağış ortalamaları 650-750 mm. arasındadır. Yağış doğudaki dağlarda daha yüksek, güneydeki vadilerde daha azdır. Ülkede dönemsel kuraklıklar görülür. Hâkim doğal bitki örtüsü ağaçlıklı savanlardır. Doğudaki dağlarda ve vadi içlerinde tropikal karakterli ormanlara rastlanır. Zengin bir ya-

ban hayatına sahip olan ülkede çok sayıda millî park kurulmuştur. Kilometrekareye yirmi dokuz kişinin düştüğü Zimbabve’de nüfusun % 37’si şehirlerde yaşar. Ülke nüfusunun % 98’ini siyahlar, geri kalanını da Asyalılar (çoğu Hintli) ve Avrupalı beyazlar (çoğu İngilizce’nin yanında Ndebele ve Şona dilleri de yer alır. Siyahlar Bantu dillerini konuşan iki büyük gruba ayrılır. Bunlar, ülkenin doğusunda yaşayan Şonalar ile (% 80) genelde güney ve batı bölgelerinde toplanmış olan Ndebeleler’dir (% 16). Halkın % 50’si Sankretik (yarı hristiyan yarı yerel inanışlar), % 25’i hristiyan, % 25’i yerel dinlere mensuptur. Zimbabve’deki müslümanların sayısı 127.500 civarındadır (nüfusun % 1’i). Ülke nüfusunun % 91’i okur yazardır.

Bağımsızlık döneminde Zimbabve ekonomisinde görülen büyümeye karşın işsizlik ve tarımdaki üretim düşüklüğü gibi sorunlar aşılamamıştı. Yeni düzenlemeler ve yabancıların yatırımları 1992’de belirli bir iyileşmeyi başlattı. Zimbabve hükümeti, 2000 yılında uygulamaya koyduğu tarım reformu çerçevesinde beyaz azınlığın topraklarını devletleştirerek yerli halka dağıttı. Bunun üzerine Batılı hükümetler ve uluslararası kurumlar Zimbabve’ye ekonomik ve siyasal yaptırım uyguladılar. Bu yaptırımlar ülke ekonomisinin iyice bozulmasına yol açtı. Zimbabve 2007’de dünyanın en yüksek enflasyon oranına sahip ülkesi olarak kayda geçti. Ekonomik krizle birlikte işsizlik de % 80’e ulaştı, ülke nü-

Zimbabve’nin başşehri Harare’den bir görünüş

